

Дијалог између Београда и Приштине ће довести до нормализације њихових односа, као и интеграцију целог Балканског полуострва у Европску унију и НАТО. То је дуги процес за који Србија и њено јавно мњење нису још спремни, истиче у интервјуу за Радио Слободна Европа Чарлс Капчан (Charles Kupchan), професор на вашингтонском универзитету Џорџтаун (Georgetown).

Он, међутим, подсећа на историјске примере – Француске и Немачке, САД и Велике Британије, Норвешке и Шведске, Бразила и Аргентине – у свим овим случајевима било је потребно време за помирење. Капчан, стога, сматра да не треба очекивати даље прекрајање граница на Балкану, у том контексту ни отварање питања Санџака и Војводине. Најпроблематичнија ситуација, по његовом мишљењу, јесте у БиХ и Македонији.

РСЕ: Како оцењујете ситуацију на Балкану пет година након проглашења независности Косова?

Капчан: Мислим да је проглашење независности Косова имало позитиван ефекат и то бољи него што су многи очекивали. Пре пет година се предвиђало да ће и формално одвајање Косова од Србије изазвати сукобе између њих и велику нестабилност у целом региону. Мада је касније било случајева насиља, мислим да је ових пет година прошло прилично добро. Наравно, има још много тога да се уради. Још нису нормализовани односи Србије и Косова. Осим Србије, ни Босна није признала Косово, која је и сама прилично подељена. Међутим, ако се има у виду велика нестабилност након нестанка Југославије пре више од две деценије, ипак година за годином се остварује напредак

тако да је светло на крају тунела све видљивије. Стога сматрам да је независност Косова више допринела стабилности Балкана него што га је дестабилизovala. Мада је напредак веома спор, процес иде у добром правцу.

РСЕ: У Србији, пак, тврде да косовске институције нису функционалне, пре свега када је реч о криминалу. Такође, да је позиција Срба тешка. У Београду истичу да власти у Приштини нису учиниле скоро ништа да охрабре повратак избеглих Срба као и да такорећи ниједан починилац насиља над Србима није осуђен.

Капчан: Поставља се питање по којим ћемо критеријумима оцењивати учинак нове независне државе. Ако је питање да ли је Косово либерална демократија која цвета, без криминала и поштује сва права националних мањина – одговор је не. Међутим, ови стандарди за вредновање су престоги, ако се има у виду историја балканског региона и тешкоће са којима се Косово суочавало. Но, имајући у виду реалност, сматрам да је остварен значајан напредак. Веома је охрабрујуће да није било превеликог насиља између Срба и Албанаца. Власти у Приштини су, наравно, чиниле грешке али су доста урадиле на обезбеђивању политичких и грађанских права преосталих Срба. Ако је питање да ли је проглашење независности Косова ударац за мултиетничност – одговор је: да. Разлог је у томе што се сецесија заснивала на идеји да преодоминантно албанско становништво није могло да живи удобно под суверенитетом Србије. Но, да поновим, остварен је значајан помак. Треба имати у виду да процес помирења траје дуго. Пет година је кап у кофи у оваквој ситуацији. Покушајте да замислите какви су били односи између Немачке и Француске око 1950-е године? Не баш тако добри. Данас границу између њих нико не чува и Немци такорећи не примете када су је прешли приликом уласка у Француску, или Французи у Немачку. Али, то није могуће преко ноћи. Не изненађује што су односи између Србије и Косова отуђени.

РСЕ: Када је Косово прогласило независност, истицано је да је то завршни чин у дезинтеграцији бивше Југославије, односно да је тиме окончано прекрајање граница на Балкану. Међутим, песимисти сматрају да тај процес није завршен. Тако се помиње могућност уједињења Косова и Албаније, прикључена северног дела Косова Србији, као и Прешевске долине Косову, затим да се одвоји западни део Македоније насељене претежно Албанцима. На крају, наводи се да није окончана ни дезинтеграција саме Србије, односно да би након затварања питања Косова, на дневни ред могли да дођу Санџак и Војводина.

Капчан: Нико, наравно, не зна шта доноси будућност. Међутим, сматрам да је веома мало вероватна могућност уједињења Косова и Албаније. Такође, мислим да ће Санџак и

Војводина вероватно остати део Србије. Треба обратити пажњу на два питања. Прво је Босна где су велике поделе и још се не назире могућност да постане јединствена и функционална држава. Друго, ситуација у Македонији је потенцијално проблематична на дуже стазе, јер се помера равнотежа у корист Албанаца чији број брже расте имајући у виду већу стопу наталитета него међу Македонцима. Додуше, не пратим помно у којој мери се примењује Охридски споразум, али је Македонија земља у којој није завршена прича када је реч о међунационалним односима.

РСЕ: А када је реч о северу Косова и Прешевској долини?

Капчан: Сматрао сам да је северно Косово требало да буде на преговарачком столу током овог дијалога Београда и Приштине. Међутим, колико сам информисан, то питање је затворено и није актуелна размена северног дела Косова за Прешевску долину. Сада се Приштина суочава са значајним задатком како да ову област интегрише у остатак Косова. То ће бити тежак и дуготрајан процес.

РСЕ: Хоће ли дијалог Београда и Приштине дати неки опипљив резултат?

Капчан: Ја сам прилично сигуран да ће овај дијалог довести до нормализације односа Србије и Косова, као и интеграције целог Балканског полуострва у Европску Унију и НАТО. Знам, дакле, како ће изгледати завршетак приче. Међутим, не знам када и како ће се доћи до њеног краја. Ствари се ипак померају. Ствара се реалност на терену а политичари то треба да прате. Дакле, о томе треба размишљати као поступном и перманентном процесу – месец по месец, година по година – тако да на крају Србија и Косово нормализују односе. Србија и њено јавно мњење нису за то још спремни. Но, као што сам рекао, ако се осврнете на историјске примере – Француска и Немачка, САД и Велика Британија, Норвешка и Шведска, Бразил и Аргентина – у свим овим случајевима било је потребно време за помирење. Ништа се не дешава преко ноћи.

РСЕ: Да ли је формално признање Косова од стране Србије део тог процеса? У Србији су, на неки начин затечени. Најпре се пре неколико година истицало да је за улазак Србије у ЕУ довољна нормализација односа са Косовом. Након тога је лествица подигнута па је Београду предочено да ће на крају преговора са Бриселом, а пре уласка у ЕУ, ипак морати да и формално призна Косово, имајући у виду негативна искуства са пријемом подељеног Кипра. У последње време се чују гласови да се од Србије очекује да то уради много раније, можда чак и за добијање

датума за почетак преговора ове године.

Капчан: Ако је питање да ли ће Србија на крају овог процеса морати да призна Косово – одговор је несумњиво: да. Хоће ли се то десити ове, 2013-е? Мислим да је то мало вероватно. Нема сумње да су европске интеграције Србије повезане са питањем њеног односа са Косовом. Ствар је преговора да ли ће то изискивати и формално признање Косова. Овде је кључна реч – стрпљење. То значи да ће бити потребно време, али ми се чини да Србија и Косово иду полако у правом смеру.

РСЕ: Да ли ће Србији бити потребан подстицај, односно да нешто добије заузврат да би могла лакше да прихвати независност Косова. Дачић је недавно поменуо нужност свеобухватног споразума. Шта би он подразумевао. Николић је, између осталог, навео да би требало омогућити формирање савеза српских општина на Косову. У Приштини, пак, сматрају да је Ахтисаријев план оквир који омогућава Србима сва права.

Капчан: Не знам шта српски политичари подразумевају под свеобухватним планом. Међутим, када се стави у први план улазак у ЕУ, економска помоћ Брисела, привредни раст, запошљавање, путовање по старом континенту – и тиме становништво Србије окрене будућности а не прошлости – онда ће косовско питање временом изгубити важност за Београд. Зато сматра да ће нас стрпљење и подстицаји, које помињете, постепено довести до циља. То ће можда укључити и расправу о северу Косова, о аутономији, затим враћање на Ахтисаријев план о локалној самоуправи за Србе. То се у овом тренутку не зна, али ако се све то стави у шири контекст европских интеграција, уз стрпљење – онда ће исход бити позитиван.

РСЕ: Стиче се, међутим, утисак да у Србији опада ентузијазам за чланство у ЕУ, што потврђује и последње истраживање према коме само 41 одсто грађана подржава европске интеграције, док је та цифра прелазила 70 процената када је Ћинђић био премијер. На то свакако утиче тренутна економска криза у еврозони, пре свега у Грчкој, која је балканска држава. Људи у Србији сматрају да ЕУ није панацеја која ће решити све њихове проблеме. Истовремено, без обзира на важност економског бољитка, национално питање и даље игра значајну улогу. Део грађана Србије се прибојава да када се у потпуности заврши прича са Косовом, да ће Запад покренути питање статуса Прешевске долине, Санџака и Војводине.

Капчан: Не очекујем велики ентузијазам у Србији за европске интеграције, јер тог елана нема сада нигде, зато што ЕУ пролази кроз веома озбиљну кризу. Финансијска нестабилност у еврозони доводи у питање читав пројекат уједињења старог континента. Сматрам, међутим, да ће ова година бити много боља по ЕУ него претходна. Финансијска ситуација се стабилизује, Меркелова изгледа жели да задржи Грчку у еврозони. САД и ЕУ су управо покренули иницијативу за потписивање споразума о слободној трговини, чиме би се знатно повећао бруто друштвени производ на обе стране Атлантика – за најмање неколико стотина милијарди долара, и тиме поново омогућио привредни раст. Са побољшањем пословне климе у ЕУ, Србија ће свакао имати интереса да буде тог процеса.

У мери у којој се друштво интегрише у регионалне институције и напредак је опипљив, онда се мењају и приоритети. Наравно, не тврдим да ће косовско питање ишчезнути са политичке сцене Србије у наредних, рецимо, десетак година, односно да ће га следеће генерације Срба заборавити. Међутим, ти измењени друштвени приоритети ће довести до смањења значаја историјских и територијалних питања. Сматрам да ће се то догодити паралелно са уласком Србије у ЕУ, чиме ће, на крају, сукоби и крвопролића на Балкану постати ствар прошлости.

Драган Штавланин

(PCE)